

SØG

- Støt Afrika Kontakt
- Bliv medlem
- Kontakt
- Sitemap
- Nyhedsbreve
- English

Synes godt om

Seneste nyheder

NEKROLOG

[Sydafrikas sjæl er borte](#)[Mere handling og mindre slogans om vold mod kvinder, siger NGO'er fra Swaziland](#)[Fattige mennesker i en rig koloni](#)[Verden har stadigvæk ondt i klimaet efter COP19](#)[Over 50 civilsamfunds-organisationer kræver en ændring i EUs handels- og investeringspolitik](#)[Swazier på besøg under kommunalvalg](#)[Afrika Kontakt søger en til job med løntilskud](#)[PUDEMO follows Danish municipal elections](#)[We are not victims, says Swaziland's gay movement](#)[Stop jeopardizing the livelihoods of small scale fisher peoples - A call for action](#)[Stem nej til ny fiskeriaftale med Marokko](#)[Coca-Cola promises to protect land rights of farmers, also in Swaziland](#)[EU's frieri til Marokko forlænger brutal kolonisering af Vestsahara](#)

NEKROLOG

Skrevet 6 December 2013

Mandelas plads i det sydafrikanske "mirakel"

Historien, personligheden og organisationen

Af Hans Erik Stolten

Pladser, broer og institutioner også udenfor Sydafrika er blevet opkaldt efter Nelson Mandela. Det var ikke ham selv, der bad om at få helgenstatus, mens han endnu var levende. Den sydafrikanske demokratiseringsproces er bare temmelig vigtig også for os andre og det har sikkert været med til at gøre ham uforholdsmæssigt betydningsfuld i vores del af verden. "Miraklet", han stod i spidsen for, symboliserer nemlig en succes for den vestlige civilisations moderniseringsmodel og for snævre, politiske menneskerettigheder i en afrikansk tredje verdensregion. Det sammensatte sydafrikanske samfund udgør desuden et mikrokosmos, hvor vi kan søge svar på, hvordan vi skal håndtere universelle problemer såsom lukkethed, racisme, xenofobi og andre kulturkonflikter. I det Sydafrikanske tilfælde tog selvmobiliserende, disciplinerede, folkelige bevægelser kontrol med landet og skænkede andre et brugbart forbillede for radikal samfundsforandring. På samme tid afslørede processen den sociale revolutions begrænsede muligheder.

Solidaritetsbevægelser og sanktionspolitik i de nordiske lande indgik i demokratiprocesen og gjorde os til bedre venner med Sydafrika end nogle af vore konkurrenter, da landet fik indflydelse i Afrika under Mandelas præsidentskab og senere som BRICS-land udviklede et voksende mellemklassemarked, parat til at modtage vores eksportvarer. Dette forklarer måske, hvorfor Mandela er endnu mere populær hos os, end han er i Sydafrika. Vores del af verden elsker ham også, fordi han var med til at tøjle revolutionen, så den ikke brød med den vestlige model - hvilket langt fra var en given ting i den ophedede tid omkring 1990.

Tidlig modstand i Kongresalliancen

Nelson Mandela havde fra barnsben et problem med autoriteter. Han gjorde tidligt oprør mod stedfaderens høvdingeautoritet og flygtede fra et ægteskab arrangeret i det traditionelle stammesamfund, hvilket dengang var ret så dristigt. Han studerede senere ved Fort Hare University College, hvor mange af frihedsbevægelsens sorte ledere fik deres første intellektuelle stimulanser, og ved Witwatersrand University i Johannesburg, hvor han blev involveret i oppositionelt studenterrådsarbejde og opbyggede vigtige relationer med sorte og hvide aktivister. Her mødte han bl.a. en række af de vigtigste medlemmer af det sydafrikanske kommunistparti, såsom Joe Slovo og Ruth First og blev nære venner med dem. I 1944 tilsluttede Mandela sig African National Congress (ANC) og arbejdede sammen med bl.a. Oliver Tambo for at etablere en radikal ungdomsliga (ANCYL). Samme år mødte og giftede han sig med sin første kone, Evelyn Ntoko Mase (1922-2004), med hvem han fik fire børn før deres skilsmisse i 1957.

Nelson Mandela voksede altså op under segregationperioden, før den egentlige apartheid blev indført. Han var velkendt blandt de, der kom fra de traditionelle afrikanske stammeeliter - men han var samtidig sympatisk indstillet over for de vestlige moderniseringsprocesser, der påvirkede de afrikanske samfund. Mandelas engagement i politik og i ANC blev stærkere efter valgsejren i 1948 til det afrikaanerdominerede National Party, der

Læs mere/More: Mandela Fonden

Afrika Kontakts kampagner støtter folk der kæmper for deres ret til et anstændigt liv. Al støtten går via vores Mandela Fond, der igennem mange år har støttet sociale bevægelser i Afrika.

[læs mere](#)

Støt Mandela Fonden

Mandela Fonden er Afrika Kontakts faste politigoðkendte landsindsamling - Pengene går direkte til at støtte vores partnere og deres kampagner i det sydlige Afrika og Vestsahara

[læs mere](#)

Hvem er Nelson Mandela?

[læs mere](#)

Hvor kommer vi fra?

Kort intro til Afrika Kontakts historie.

[læs mere](#)

Vores historie

Historien om kampen mod apartheid i Danmark, fortalt af dem

Ny film viser den mørke side af Swaziland, men også lyset for enden af tunnelen

Zimbabwes regeringsførelse og landbrugssektor får bundkarakter

indførte et mere formelt system for raceklassificering og adskillelse. Det følgende år vedtog ANC på ANCYLs foranledning en plan om at kæmpe for fuldt statsborgerskab for alle sydafrikanere gennem boykotter, strejker, civil ulydighed og andre radikale, men ikke-voldelige, metoder. Hverken målet eller metoderne havde før været ANC-politik. Mandela ledede ANCs 1952-trods kampagne (defiance campaign) mod de uretfærdige racelove. Samtidig åbnede han og Oliver Tambo Sydafrikas første sorte advokatfirma, som tilbød gratis eller billig advokatbistand, til sorte der blev anklaget under apartheidlovgivningen. Mandela rejste på kryds og tværs af landet for at organisere protester mod de diskriminerende politikker og på trods af, at han i 1953 var blevet dømt betinget fængsel og forbud mod deltagelse i politiske møder, var han fremtrædende i mobiliseringen for det manifest, der blev kendt som Freedom Charter, og som blev ratificeret af Folkets Kongres i 1955.

Den 5. december 1956 blev Mandela og 155 andre af Kongresalliancens aktivister anholdt og sat på anklagebænken for højforræderi. Alle de tiltalte blev – blandt andet grundet Mandelas forsvarstale - frifundet i 1961.

I mellemtiden var spændingerne inden for ANC eskaleret, med en sekterisk, afrikanistisk fraktions fraspaltning i 1959, hvor Pan-Africanist Congress (PAC) blev dannet. Modsat Mandela ønskede de ikke at samarbejde med hvide apartheidmodstandere eller at lade sig inspirere af fremmede socialistiske ideologier. Ved en PAC-organiseret demonstration i 1960, åbnede politiet ild mod fredelige sorte demonstranter i township'en Sharpeville og dræbte 69 mennesker. Strejker og protester fejede hen over landet i kølvandet på massakren. Apartheidregeringen forbød både ANC og PAC. Tvunget til at gå under jorden besluttede ANCs ledelse og Mandela, at tiden var inde til en mere radikal tilgang end blot passiv modstand.

Nelson Mandela og den væbnede modstandsbevægelse

I 1961 var Nelson Mandela medstifter og blev den første leder af Umkhonto we Sizwe, Nationens spyd, også kendt som MK, en ny væbnet fløj af ANC og Kongresalliancen. Adskillige år senere, under retssagen, der skulle sætte ham bag tremmer i næsten tre årtier, beskrev han begrundelsen for denne radikale strategi: "Det ville være forkert og urealistisk af afrikanske ledere at fortsætte med at prædike fred og ikke-vold på et tidspunkt, hvor regeringen besvarede vores fredelige krav med magt. Det var kun efter, at alt andet var mislykkedes, da alle kanaler for fredelig protest var blevet spærret for os, at det blev besluttet at gå i gang med voldelige former for politisk kamp". Det var så lidt af en formildende efterrationalisering fra Mandelas side. Faktisk har Mandela udtalt i forskellige interviews til to af hans biografer, Richard Stengel og Sten Rylander, at han allerede i 1953 sammen med Walter Sisulu foreslog, at man påbegyndte en væbnet kamp, men at Moses Kotane og andre erfarne kadre fra kommunistpartiet kritiserede dem for det og de blev nedstemt i ANCs ledelse.

Efter Sharpeville tog Mandela spørgsmålet op på ny på et ledelsesmøde ved Durban, hvor han mente at betingelserne var til stede for revolution - og i øvrigt bebrejdede de kubanske revolutionære, at de havde været for langsommelige med at starte deres revolution. ANC-høvdingen Albert Luthuli, som netop var blevet tildelt Nobels fredspris, var stadig modstander af voldelige aktioner, men nu gav flertallet Mandela tilladelse til at starte MK og han sad som leder af militærorganisationens High Command sammen med Walter Sisulu og kommunistlederen Joe Slovo.

Der var også en international dimension af beslutningen, som Mandela nok så bedre end de hvide kommunister i modstandsbevægelsen, nemlig at den panafrikanske bevidsthed i de netop afkoloniserede afrikanske lande var meget høj på dette tidspunkt – og det viste sig faktisk under Mandelas Afrikarundrejse i 1962, at visse afrikanske statsledere (f.eks. Ghanas Nkruma) ikke ville modtage ham, men derimod udtalte støtte til PAC, fordi ANC ikke ansås som tilstrækkelig militant afrikanistisk.

der var med.

[læs mere](#)

Vores historie

Bag om Afrika Kontakts historie.

[læs mere](#)

Under Mandelas ledelse lancerede MK en sabotagekampagne mod regeringen, som kort før havde erklæret Sydafrika for en republik og trukket sig mere eller mindre ufrivilligt tilbage fra det britiske Commonwealth. I januar 1962 rejste Mandela ulovligt til udlandet for at deltage i en konference for afrikanske, nationalistiske ledere i Etiopien, besøge den landflygtige Oliver Tambo i London og gennemgå guerillakrigsuddannelse i Algeriet og Etiopien. Den 5. august 1962, kort efter sin hjemkomst til Sydafrika blev han arresteret (angiveligt efter et tip fra CIA) og efterfølgende idømt fem års fængsel for at forlade landet og for at opildne til den generalstrejke, der havde lammet nationen i 1961 - men ikke for sabotagehandlingerne. Men i juli 1963 ransagede politiet så et ANC-skjulested i Rivonia, i udkanten af ?? Johannesburg, og anholdt næsten hele MKs ledelse, der var samlet for at drøfte guerillastrategien. Man fandt beviser for militæroperationen, Mayibuye, og Mandela blev sammen med de forsamlede aktivister anklaget for sabotage og voldelig sammensværgelse.

Blandt andet grundet Mandelas fremragende forsvarstale slap han og syv andre tiltalte for galgen og blev i stedet idømt livsvarigt fængsel. I en gribende redegørelse, der var med til at skabe hans ikoniske status rundt om i verden forsvarede han ANCs handlinger og fordømte apartheid. Han sluttede med følgende ord: "Jeg har elsket idealet om et demokratisk og frit samfund, hvor alle mennesker lever sammen i harmoni og med lige muligheder. Det er et ideal, som jeg håber at leve for og at opnå. Men hvis det bliver nødvendigt, er det et ideal som jeg er parat til at dø for".

Han var den eneste ud over det professionelle advokatteam som talte – måske fordi han var på en gang var advokattrænet og afrikaner. Som vicepræsident og chef for Transvaal-afdelingen blev han allerede anset for den naturlige leder af ANC.

Nelson Mandelas fængselsår

Nelson Mandela tilbragte de første 18 af sine 27 år i fængsel i det brutale Robben Island Prison, en tidligere spedalskhedskoloni ud for kysten ved Cape Town, hvor han blev tildelt en lille celle uden en seng eller VVS og tvunget til at udføre hårdt arbejde i et kalkbrud. Som en sort politisk fange, modtog han dårligere beklædning og rationer end indere og hvide. Han fik kun lov til at se sin kone, Winnie Madikizela-Mandela, som han havde giftet sig i 1958 og som var mor til hans to små døtre, en gang hvert halve år. Han blev nægtet at deltage i begravelsen da et af hans børn døde.

På trods af hans tvungne tilbagetrækning fra rampelyset, forblev Mandela den symbolske leder af antiapartheidbevægelsen. I 1980 startede en international Free Nelson Mandela-kampagne ledet af ANCs præsident i eksil Oliver Tambo. Efterhånden som presset for internationale sanktioner steg, tilbød regeringen Mandela frigivelse i bytte for forskellige politiske kompromiser, herunder afkald på vold og anerkendelse af "uafhængige" Bantustan-hjemlande som Mandelas eget Transkei, men han afviste kategorisk disse tilbud. I 1982 Mandela blev flyttet til Pollsmoor Prison på fastlandet og i 1988 til husarrest. I 1990 ophævede den nyvalgte præsident FW de Klerk forbuddet mod ANC. Den 11. februar 1990 beordrede han Mandelas løsladelse og få dage senere viste Mandelas popularitet sig at holde, da Sowetos største fodboldstadion fyldtes med op mod 100.000 tilhængere. Mandela var blevet symbolet for apartheids afslutning.

Netop ledernes selvopofrelse under den radikale væbnede kamp, og den street credit som ANC derved opbyggede, gjorde den sorte majoritet villig til at følge senere ANC-regeringers reformorienterede kompromisser, selvom de ikke skabte de forventede socialstrukturelle forandringer.

En del af Mandelas succes skyldtes hans evne til loyalt at acceptere den måde, hvorpå andre orkestrerede frihedskampens gennembrud. For at kunne mobilisere den afrikanske, farvede og indiske befolkning var det nødvendigt med en velbegrunnet kombination af national, antikolonial frihedskamp, kamp

for demokrati og menneskerettigheder, og social klassekamp. Dette formåede ANCs strategier i et samarbejde med nye halvlegale organisationer i selve Sydafrika, såsom UDF og Cosatu.

Nelson Mandela som Sydafrikas præsident

Nelson Mandela formåede at kommunikere i hemmelighed med ANC om de forhandlinger han førte med det regerende National Party om en afslutning på apartheid. Trods stærke spændinger og politisk ustabilitet, lykkedes forhandlingerne og Mandela og de Klerk tildeltes begge Nobels fredspris i december 1993.

Den 26. april 1994, gik mere end 22 millioner sydafrikanere ud for at stemme i landets første multiraciale parlamentsvalg. Et overvældende flertal valgte ANC til at lede landet og den 10. maj 1994 blev Mandela taget i ed som den første sorte præsident i Sydafrika og med de Klerk som hans vicepræsident. Som præsident etablerede Mandela Sandheds- og forsoningskommissionen til at kortlægge menneskerettigheds- og politiske krænkelser begået af både tilhængere og modstandere af apartheid mellem 1960 og 1994.

Under hans præsidentskab introduceredes også sociale og økonomiske programmer som RDP, designet til at forbedre levestandarden for Sydafrikas sorte befolkning. Mange af dem blev ikke gennemført overbevisende. I 1996 præsiderede Mandela over vedtagelsen af en ny sydafrikansk forfatning, som etablerede en stærk central regering baseret på flertalsstyre og som forbød forskelsbehandling af mindretal, herunder også hvide.

Forbedring af racerelationerne, det at holde de sorte tilbage fra gengældelser imod den hvide minoritet, og etableringen af et nyt internationalt billede af et forenet Sydafrika, var centralt for præsident Mandelas dagsorden. Til dette formål dannede han et multietnisk national samlingsregering og proklamerede landet som "en regnbuenation i fred med sig selv og verden". I en tidlig gestus, der blev set som et symbolsk skridt i retning af forsoning, opfordrede han sorte og hvide til at bakke op bag det Afrikaanerdominerede nationale rugby team, da Sydafrika var vært ved Rugby World Cup i 1995.

På sin 80 års fødselsdag i 1998, giftede Mandela sig med Graça Machel, enken efter Mozambiques tidligere frihedsleder og præsident (hans ægteskab med Winnie var endt i skilsmisse i 1992). Det følgende år, trak han sig tilbage fra politik, da hans embedsperiode som præsident udløb, og blev efterfulgt af sin vicepræsident, Thabo Mbeki.

Mandela selv synes at være hævet over den dagspolitiske sfære. Måske på grund af sin ret korte præsidenttid fra 1994 til 1999. Under frihedsrusen dengang nåede han ikke for alvor at blive konfronteret med mange af de faldgruber og ubehageligheder, der er kommet til at præge nutidig sydafrikansk politik: Hiv-aids, stigende ulighed og fattigdom, kriminalitet, korruption og hele Zimbabweproblematikken. Desuden vidste de fleste nok, at det allerede da var hans vicepræsident, der var hovedansvarlig for at omsætte de politiske strategier til hverdagsforbedringer. Mandela vil derfor blive set som den, der relativt uproblematisk formåede at overbygge det vanskelige skel mellem Sydafrikas mørke fortid og dets optimistiske fremtid.

I 2009 erklærede FN den 18. juli for Nelson Mandela International Day i erkendelse af den sydafrikanske leders bidrag til demokrati, frihed, fred og menneskerettigheder i hele verden.

Mandela først og fremmest vil blive husket som den, der gav begrebet forsoning håndgribelig mening ved at afvise en Nürnberg-proces, eller det der var værre, over for apartheidtidens politiske ledere og deres hjælpere til fordel for Sandhedskommissionen, der gennem lidelseserfaringer gav folket en terapi, der tjente som substitut for egentlig retfærdighed. Meget få blev straffet – også blandt de egentlige krigsforbrydere. Sydafrika førte jo en folkemorderisk krig mod sine nabolande gennem adskillige år, hvorunder hundredtusinder af civile blev dræbt. Hvis man vil være lidt kritisk kan forsoningsdebatten godt problematiseres. Er det f.eks. nemmere at tilgive sine bødler på alles vegne, sådan som fængselsveteranen Raymond Suttner

(torteret til invalid, senere sydafrikansk ambassadør i Sverige) gjorde, hvis man bagefter opnår en position og levestandard, der er bedre end de almindelige, fattige apartheidofre, der fortsat udnyttedes som arbejdskraftreserve i et system, der i praksis er socialt opdelt efter race? En hel del af diskussionen omkring Sydafrikas fortid og nutid har handlet om forholdet mellem klasse, race og nation. Efter manges mening har Mandela haft lidt for meget fokus på race og for lidt på social klasse, hvilket betød, at han ikke nåede at adressere de dybe sociale problemer, der ligger til grund for dagens høje kriminalitet og korruption for alvor. Det var et naturligt postkolonialt fænomen, at afrikansk identitet og sydafrikansk nationalfølelse fik en renaissance under Mandelas præsidentskab, men dette blev brugt som dække over manglende resultater på det sociale område. I tiden efter 1994, kan man konstatere et gradvist skifte fra fokus på ulighed, over mod fokus på fattigdom generelt, og senere også større opmærksomhed på en eliterolle for afrikanere i erhvervslivet. Samtidig blev vægtningen blevet ændret fra non-racialism og rainbow nation (multikulturalisme) over mod African renaissance med større vægt på afrikansk, etnisk bevidsthed.

Den politiske stabilitet, som Mandelas autoritet sikrede, begyndte at blive undergravet af social utilfredshed under den sidste del af Thabo Mbekis efterfølgende præsidentskab og regeringspartiet ANC er siden i stigende grad blevet præget af interne magtkampe. Venerationen for Mandela var med til at holde landet sammen og selvom alle vil samles i sorg ved Mandelas bortgang, vil hans manglende tilstedeværelse på sigt øge opløsningstendenserne. Det kalder på en fortsat international solidaritet med de kræfter i Sydafrika, der stadig holder idealerne fra frihedskampen i hævd. Det vil være den bedste måde at ære Nelson Mandelas indsats på.

Forfatteren til denne nekrologartikel er historiker og ph.d. fra Københavns Universitet, hvor han har arbejdet som ekstern lektor og forskningsadjunkt på Center for Afrikastudier og Center for Studier af Lighed og Multikulturalisme (CESEM). Han virkede nogle år som forsker ved Nordisk Afrikainstitut i Uppsala og skriver for tiden på en bog om sydafrikansk historiografi. Han har været redaktør og forfatter af flere bøger om sydafrikansk historie og har selv en historie indenfor international solidaritet og anti-apartheid bevægelsen, og er i dag medlem af Afrika Kontakt.

[Send til en ven](#)

[Udskriftsvenlig udgave](#)

Udland 05. dec. 2013 - 09:03 Opdateret: 05. dec. 2013 - 23:26

Mandelas plads i historien

Alexander Joe/AFP/Scanpix

Mandelas bortgang kalder på fortsat international solidaritet med de kræfter i Sydafrika, der stadig holder idealerne fra frihedskampen i hævd.

Pladser, broer og institutioner også udenfor Sydafrika er blevet opkaldt efter Nelson Mandela. Det var ikke ham selv, der bad om at få helgenstatus, mens han endnu var levende. "Miraklet", han stod i spidsen for, symboliserer en succes for den vestlige civilisations moderniseringsmodel og for snævre, politiske menneskerettigheder.

Fortsat international solidaritet med de kræfter i Sydafrika, der stadig holder idealerne fra frihedskampen i hævd, vil være den bedste måde at ære Nelson Mandela på.

Solidaritetsbevægelser og sanktionspolitik i de nordiske lande indgik i demokratiprocesen og gjorde os til bedre venner med Sydafrika end nogle af vore konkurrenter, da landet fik indflydelse i Afrika under Mandelas præsidentskab og senere som BRIKS-land udviklede et voksende mellemklassemarked, parat til at modtage vores eksportvarer. Dette kan forklare, hvorfor Mandela måske er endnu mere populær hos os, end han er i Sydafrika. De politiske ledere og medierne i vores del af verden elsker ham også, fordi han var med til at tøjle revolutionen, så den ikke brød med den vestlige model – hvilket langt fra var en given ting i den ophedede tid omkring 1990.

NEKROLOG

Af Hans Erik Stolten
historier, ph.d og medlem af Afrika
Kontakt

TIDLIG MODSTAND I KONGRESALLIANCEN

Nelson Mandela havde fra barnsben et problem med autoriteter. Han gjorde tidligt oprør mod stedfaderens høvdingeautoritet og flygtede fra et ægteskab arrangeret i det traditionelle stammesamfund, hvilket dengang var ret så dristigt. Han studerede senere ved Fort Hare University College, hvor mange af frihedsbevægelsens sorte ledere fik deres første intellektuelle stimulanser, og ved Witwatersrand University i Johannesburg, hvor han blev involveret i oppositionelt studenterrådsarbejde og opbyggede vigtige relationer med sorte og hvide aktivister.

Her mødte han bl.a. en række af de vigtigste medlemmer af Sydafrikas Kommunistiske Parti, såsom Joe Slovo og Ruth First og blev nære venner med dem. I 1944 tilsluttede Mandela sig African National Congress (ANC) og arbejdede sammen med bl.a. Oliver Tambo for at etablere en radikal ungdomsliga (ANCYL). Samme år mødte og giftede han sig med sin første kone, Evelyn Ntoko Mase (1922-2004), med hvem han fik fire børn før deres skilsmisse i 1957.

Mandela er måske endnu mere populær hos os, end han er i Sydafrika.

Nelson Mandela voksede altså op under segregationperioden, før den egentlige apartheid blev indført. Mandelas engagement i politik og i ANC blev stærkere efter valgsejren i 1948 til det afrikaanerdominerede National Party, der indførte et mere formelt system for raceklassificering og adskillelse. Det følgende år vedtog ANC på ANCYL's foranledning en plan om at kæmpe for fuldt statsborgerskab for alle sydafrikanere gennem boykotter, strejker, civil ulydighed og andre radikale, men ikke-voldelige, metoder. Mandela ledede ANCs 1952-trods kampagne (defiance campaign) mod de uretfærdige racelove.

Samtidig åbnede han og Oliver Tambo Sydafrikas første sorte advokatfirma, som tilbød gratis eller billig advokatbistand, til sorte der blev anklaget under apartheidlovgivningen. Mandela rejste på kryds og tværs af landet for at organisere protester mod de diskriminerende politikker og på trods af, at han i 1953 var blevet dømt

betinget fængsel og forbud mod deltagelse i politiske møder, var han fremtrædende i mobiliseringen for det manifest, der blev kendt som Freedom Charter, og som blev ratificeret af Folkets Kongres i 1955.

Den 5. december 1956 blev Mandela og 155 andre af Kongresalliancens aktivister anholdt og sat på anklagebænken for højforræderi. Alle de tiltalte blev frifundet i 1961.

I mellemtiden var spændingerne inden for ANC eskaleret, med en afrikanistisk fraktions fraspaltning i 1959, hvor Pan-Africanist Congress (PAC) blev dannet. Modsat Mandela ønskede de ikke at samarbejde med hvide apartheidmodstandere eller at lade sig inspirere af fremmede socialistiske ideologier. Ved en PAC-organiseret demonstration i 1960, åbnede politiet ild mod fredelige sorte demonstranter i township'en Sharpeville og dræbte 69 mennesker. Strejker og protester fejede hen over landet i kølvandet på massakren. Apartheidregeringen forbød både ANC og PAC. Tvunget til at gå under jorden besluttede ANCs ledelse og Mandela, at tiden var inde til en mere radikal tilgang end blot passiv modstand.

DEN VÆBNEDE MODSTANDSBEVÆGELSE

I 1961 var Nelson Mandela medstifter og blev den første leder af 'Umkhonto we Sizwe', Nationens spyd, også kendt som MK, en ny væbnet fløj af ANC og Kongresalliancen. Adskillige år senere, under retssagen, der skulle sætte ham bag tremmer i næsten tre årtier, beskrev han begrundelsen for denne radikale strategi: "Det ville være forkert og urealistisk af afrikanske ledere at fortsætte med at prædike fred og ikke-vold på et tidspunkt, hvor regeringen besvarede vores fredelige krav med magt."

Idømt fem års fængsel for at opildne til den generalstrejke.

Efter Sharpeville tog Mandela spørgsmålet op på ny på et ledelsesmøde ved Durban, hvor han mente at betingelserne var til stede for revolution. ANC-høvdingen Albert Luthuli, som netop var blevet tildelt Nobels fredspris, var stadig modstander af voldelige aktioner, men nu gav flertallet Mandela tilladelse til at starte MK og han sad som leder af militærorganisationens High Command sammen med Walter Sisulu og kommunisten Joe Slovo.

Under Mandelas ledelse lancerede MK en sabotagekampagne mod regeringen, som kort før havde erklæret Sydafrika for en republik og trukket sig mere eller mindre ufrivilligt tilbage fra det britiske Commonwealth. I januar 1962 rejste Mandela ulovligt til udlandet for at deltage i en konference for afrikanske, nationalistiske ledere i Etiopien, besøge den landflygtige Oliver Tambo i London og gennemgå guerillakrigsuddannelse i Algeriet og Etiopien. Den 5. august 1962, kort efter sin hjemkomst til Sydafrika blev han arresteret - angiveligt efter et tip fra CIA - og efterfølgende idømt fem års fængsel for at forlade landet og for at opildne til den generalstrejke, der havde lammet nationen i 1961 - men ikke for sabotagehandlingerne.

Men i juli 1963 ransagede politiet så et ANC-skjulested i Rivonia, i udkanten af Johannesburg, og anholdt næsten hele MKs ledelse, der var samlet for at drøfte guerillastrategien. Man fandt beviser for militæroperationen, Mayibuye, og Mandela blev sammen med de forsamlede aktivister anklaget for sabotage og voldelig sammensværgelse.

Mandela og syv andre tiltalte blev idømt livsvarigt fængsel. I en gribende redegørelse, der var med til at skabe hans ikoniske status rundt om i verden forsvarede han ANCs handlinger og fordømte apartheid. Han sluttede med følgende ord: "Jeg har elsket idealen om et demokratisk og frit samfund, hvor alle mennesker lever sammen i harmoni og med lige muligheder. Det er et ideal, som jeg håber at leve for og at opnå. Men hvis det bliver nødvendigt, er det et ideal som jeg er parat til at dø for".

FÆNGSELSÅR

Nelson Mandela tilbragte de første 18 af sine 27 år i fængsel i det brutale Robben Island Prison, hvor han blev tildelt en lille celle og tvunget til at udføre hårdt arbejde i et kalkbrud. Som en sort politisk fange, modtog han dårligere beklædning og rationer end indere og hvide. Han fik kun lov til at se sin kone, Winnie Madikizela-Mandela, som han havde giftet sig i 1958 og som var mor til hans to små døtre, en gang hvert halve år. Han blev nægtet at deltage i begravelsen da et af hans børn døde.

På trods af hans tvungne tilbagetrækning fra rampelyset, forblev Mandela den symbolske leder af antiapartheidbevægelsen. I 1980 startede en international Free Nelson Mandela-kampagne ledet af ANCs præsident i eksil Oliver Tambo. Efterhånden som presset for internationale sanktioner steg, tilbød regeringen Mandela frigivelse i bytte for forskellige politiske kompromiser, herunder afkald på vold og anerkendelse af "uafhængige" Bantustan-hjemlande som Mandelas eget Transkei, men han afviste kategorisk disse tilbud. I 1982 var Mandela blev flyttet til Pollsmoor Prison på fastlandet og i 1988 til husarrest. I 1990 ophævede den nyvalgte præsident FW de Klerk forbuddet mod ANC. Den 11. februar 1990 beordrede han Mandelas løsladelse og få dage senere viste Mandelas popularitet sig at holde, da Sowetos største fodboldstadion fyldtes med op mod 100.000 tilhængere.

Ledernes selvopofrelse under den radikale væbnede kamp, og den 'street credit' som ANC derved opbyggede, gjorde den sorte majoritet villig til at følge senere ANC-regeringers reformorienterede kompromisser, selvom de ikke skabte de forventede socialstrukturelle forandringer.

SYDAFRIKAS PRÆSIDENT

Nelson Mandela formåede fra fangenskab og husarrest at kommunikere i hemmelighed med ANC om de forhandlinger han førte med det regerende National Party om en afslutning på apartheid. Trods stærke spændinger og politisk ustabilitet, lykkedes forhandlingerne. Mandela og de Klerk tildeltes sammen Nobels fredspris i december 1993.

Den 26. april 1994, gik mere end 22 millioner sydafrikanere ud for at stemme i landets første multiraciale

parlamentsvalg. Et overvældende flertal valgte ANC til at lede landet og den 10. maj 1994 blev Mandela taget i ed som den første sorte præsident i Sydafrika og med de Klerk som hans vicepræsident.

**På sin 80 års
fødselsdag
giftede Mandela sig med
Graça Machel.**

Som præsident etablerede Mandela Sandheds- og forsoningskommissionen til at kortlægge menneskerettigheds- og politiske krænkelser begået af både tilhængere og modstandere af apartheid.

Under hans præsidentskab introduceredes også sociale og økonomiske programmer for at forbedre levestandarden for Sydafrikas sorte befolkning. Mange af dem blev ikke gennemført overbevisende. I 1996 præsiderede Mandela over vedtagelsen af en ny sydafrikansk forfatning, som etablerede en stærk central regering baseret på flertalsstyre og som forbød forskelsbehandling af mindretal, herunder også hvide.

Forbedring af racerelationerne, det at holde de sorte tilbage fra gengældelser imod den hvide minoritet, og etableringen af et nyt internationalt billede af et forenet Sydafrika, var centralt for præsident Mandelas dagsorden. Til dette formål dannede han et multietnisk national samlingsregering og proklamerede landet som ”en regnbuenation i fred med sig selv og verden”.

På sin 80 års fødselsdag i 1998, giftede Mandela sig med Graça Machel, enken efter Mozambiques tidligere frihedsleder og præsident (hans ægteskab med Winnie var endt i skilsmisse i 1992). Det følgende år, trak han sig tilbage fra politik, og blev efterfulgt af sin vicepræsident, Thabo Mbeki.

I 2009 erklærede FN den 18. juli for Nelson Mandela International Day i erkendelse af den sydafrikanske leders bidrag til demokrati, frihed, fred og menneskerettigheder i hele verden. Datoen er Mandelas fødselsdag.

Mandela først og fremmest vil blive husket som den, der gav begrebet forsoning håndgribelig mening. Sandhedskommissionen gav gennem lidelseserfaringer gav folket en terapi, der tjente som substitut for egentlig retfærdighed. Meget få blev straffet.

Efter manges mening har Mandela haft lidt for meget fokus på race og for lidt på social klasse, hvilket betød, at han ikke nåede at adressere de dybe sociale problemer, der ligger til grund for dagens høje kriminalitet og korruption.

Den politiske stabilitet, som Mandelas autoritet sikrede, begyndte at blive undergravet af social utilfredshed under den sidste del af Thabo Mbekis efterfølgende præsidentskab og regeringspartiet ANC er siden i stigende grad blevet præget af interne magtkampe. Venerationen for Mandela var med til at holde landet sammen og selvom alle vil samles i sorg ved Mandelas bortgang, vil hans manglende tilstedeværelse på sigt øge opløsningstendenserne.

Det kalder på en fortsat international solidaritet med de kræfter i Sydafrika, der stadig holder idealerne fra frihedskampen i hævd. Det vil være den bedste måde at ære Nelson Mandelas indsats på.